

hivatalnokai réteg, a papság és az arisztokrácia nagyjában ugyanolyan volt, mint az azték birodalomban, azaz a különbséggel, hogy a taraszkoknál nem volt kötelező a papi nőtlenség, s az arisztokraták leányai — őket közösségi házakban nevelték, tanították, és Curicaveri isten feleségeiként tartották számon — a hadvezérekkel és papokkal házastak össze. Ezt a réteget a katonák követték, utánuk a kézművesek következtek, az utolsó szabad csoportot pedig az egyszerű földművesek és halászkok alkották.

A halászat mesterei

A taraszk földművesek sokféle növényt termesztettek. Egyebek között dohányt, gyapotot, cihát (lenmagot); ez utóbbiból italt és olajat készítettek. A gyapoton kívül szövésre használták még a ceiba- és magueyafák szárait, de bizonyos rostonövényeket is felhasználtak. Nyúlzsórból és tolakból szintén készítettek ruhákat, elsősorban az előkelőségek számára.

A Pátzcuaro-tó környékén élő indiánok kenuból halásztak, mégpedig hálóval, horoggal, szigonygal és hajítódárdával egyaránt. Közismerten ügyes halászok voltak; az aztékok „a halászat mesterei”-nek nevezték őket.

Vallásuk szintén hasonló volt az aztékokéhoz, de náluk hangsúlyosabb szerepe volt a tűznek és a Holdnak; ezeket különös tisztelettel övezték. Ismerünk olyan faliképet, amelyen Cazonci, a birodalom vezetője istenként van jelen. Ő testesítette meg a taraszkok számára Curaciveri istent, a Nap, a Tűz és az Ég istenét. Ennek megfelelően Cazonci volt az egyetlen élő személy, akinek a testét elégethették, miután meghalt. (Valószínűleg más taraszk uralkodókat is elhamvasztottak, mint ezt a tizintzuntzani régészeti feltárások bizonyítják.)

Imádták még Cuerváperi istennőt, az istenek anyját és teremtményét, Tariacurit, a szelek istenét, Xaratangát,

a létezés istennőjét, Uinturópatit, a gabona istennőjét és többi — kevésbé fontos — istenséget. A Világegyetemet úgy képzeltek el, hogy az három egymás fölélt elhelyezkedő birodalomból áll, s mindegyiknek saját istene és megkülönböztető színe van.

Román Piña-Chán mexikói régész szerint a taraszk királyság hasonlóképpen erőszakos és „imperialista” volt, mint a vele egykorú azték birodalom, a „mexikák” állama. A taraszkoknak színre lépésüktől számított 300 éven belül ugyanúgy sikerült nagy birodalmat létrehozniuk és összefogniuk, ahogyan a mexikáknak is. Rá tudták erőltetni nyelvüket és szokásaikat azokra a népekre, amelyek Michoacán területén éltek, s ellen tudtak állni az azték birodalom hódító törekvéseinek is. Csúpan a spanyolok hódításával szemben bizonyultak tehetetlennek, s az véget vetett uralmuknak.

Ma is élnek

A taraszkok leszármazottai ma is ott élnek Michoacánban: körülbelül 60 ezer purépecha nyelvű taraszk indiánt tartanak jelenleg számon, de a legtöbbjük már kétnyelvű, hiszen spanyolul is beszélnek.

Jobbára ma is földműveléssel és halászattal foglalkoznak, de nem önellátók, s ezért inkább híres kézművestermékeik eladásából tartják fenn magukat. Rézedényeik és különféle réztárgyaik a legkedveltebbek; ezek tömegesen vonzzák a turistákat a Pátzcuaro-tó környéki falvakba. A réztárgyakhoz hasonló sikere van fazekastermékeiknek, s ugyancsak kelendők faragott faeszközeik, szép bőrtárgyaik, rongyszőnyegek, szalmakalapjaik, gyapjúáruik, s igen keresettek a Paracho-gitárok.

Végezetül megemlítem, hogy miről híres még Pátzcuaro városa: 1940-ben ott rendezték meg az első nemzetközi indianista (indiankutatói) konferenciát.

Kézdi Nagy Géza

Lapjuk ez évi 11. számának A tudomány világa című rovatában a Die Presse című lap közlése alapján hírt adott az egész világot átfogó barlangadatbank létrehozására tett javaslatról. A leírtak szerint eddig csak Ausztráliának és Ausztriának van számítógépes barlangnyilvántartása. Van-e hasonló hazánkban? — kérdezi Tóth Enikő budapesti olvasónk.

A kérdésre Székely Kinga, az OKTH Barlangtani Intézetének munkatársa válaszol:

Igen, hazánkban is van a barlangokról — ha nem is teljes — számítógépes nyilvántartása! Az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal (OKTH) — lévén, hogy hazánkban minden barlang védelem alatt áll — 1982-ben kidolgozta barlangjaink nyilvántartásának számítógépre vihető egységes rendszerét. E barlangkataszter öt úgynevezett vezérlappól és a hozzájuk kapcsolódó dokumentációból áll. Ennek alapján még abban az évben megkezdődött a régi adatok összegyűjtése, a helyszíni bejárás, a megfigyelések rögzítése, a térképezés és a fotódokumentáció elkészítése.

Az OKTH-ban létrehozott környezet- és természetvédelmi információrendszer természetvédelmi alrendszereinek első adatbázisaként 1986-ban mintegy 800 barlangunknak harminckét csoportba sorolható adata (fekvése, hossza, mélysége, befoglaló közege, genetikai és morfológiai jellemzői, kitöltése, fölfedezése, járhatósága, veszélyeztetettsége, védettségének foka stb.) került gépre. A jelenleg is végzett terepmunka alapján a többi barlang adatait is folyamatosan feldolgozzuk, s ennek eredményeként előreláthatólag mintegy 2500 barlangunk kataszteri anyagát fogja majd a számítógép nyilvántartani.

Mi a különbség az ónos, az ólmos és a fagyott eső között? — kérdezi Fábos Attila budapesti olvasónk.

A kérdésre Zách Alfréd, szerkesztőbizottságunk tagja válaszol:

Az értelmező-, a táj-, a nyelvtörténeti és a helyesírási szótáraink az ólmos és az ónos szó között nem tesznek különbséget. Mindkét szó finnugor eredetű. A XV. századtól írott emlékeinkben is előfordulnak. A köznyelv az ónos eső, ónos út, ónos idő és az ólmos eső, ólmos út, ólmos idő kifejezéseket egyaránt használja.

Ady Endre az *Elillant évek szőlőhegyén* című versében írja: *Ónos, csapó esőben ázom*. Mikes Kelemen, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán kivétel nélkül mindig ónos esőt írnak. Az ólmos kifejezés népiesebb, hétköznapi. Csallóközből, a Balaton környékén ólmos esőt mondanak, Székelyföldön azonban ónost. Régen a szaknyelv is mind a két kifejezést használta, ma inkább az ónos az elfogadottabb.

Ákár ónos, akár ólmos esőnek mondjuk, a csapadéknak arról a fajtájáról van szó, amely télidőben a földfelszínnél enyhébb hőmérsékletű magasabb légrétegekből hull cseppfolyós halmazállapotban (eső, szitáló eső vagy ködszemerkelés formájában) a fagyponthoz alatti talajra, és ott jégbevonatot okoz. Megbéníthatja a közlekedést, erdőket tarolhat le és távvezetéseket szakíthat el. Ilyen volt például az 1947. február 13-i időjárás, amikor 20-30 milliméteres ónos bevonat jött létre az országban és súlyos károkat okozott.

Jeges esőről akkor beszélünk, ha a felhőből hulló vízcseppek az alsó fagyos levegőrétegben fagynak meg, és kis jéggömböcskék alakjában jutnak le a földre, ha pedig minden esőcsepp jéggé fagyott állapotban éri el a földet, *fagyott esőt* mondunk.